

FINANSINĖ PARAMA ES VALSTYBĖMS NARĖMS

Europos finansinės paramos mechanizmais siekiama išsaugoti finansinį ES ir euro zonos stabilumą, kadangi finansiniai sunkumai vienoje valstybėje narėje gali iš esmės paveikti makrofinansinį stabilumą kitose valstybėse narėse. Finansinė parama siejama su makroekonominėmis sąlygomis (tai labiau paskola negu fiskalinis pervedimas), siekiant užtikrinti, kad tokią paramą gaunančios valstybės narės įgyvendintų būtinas fiskalines, ekonomines, struktūrines ir priežiūros reformas. Dėl tokių reformų susitariama ir jos pateikiamos specialiuose dokumentuose (susitarimo memorandumuose), kurie skelbiami [Komisijos](#) svetainėje ir, atitinkamai atvejais, [Europos stabilumo mechanizmo](#) svetainėje. ES reaguojant į COVID-19 krizę pasiūlyta nemažai papildomų finansinių priemonių, kuriomis siekiama padėti valstybėms narėms atsigausti ir padaryti jų ekonomiką atsparesnę sukrėtimams.

PIRMINĖ TEISINĖ SISTEMA

- Europos Sąjungos sutarties (ES sutarties) 3 straipsnis;
- Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 2–5, 119–144 ir 282–284 straipsniai;
- prie SESV pridedami protokolai Nr. 4, 12, 13 ir 14.

TIKSLAI

Finansinės paramos ES valstybėms narėms teikimo mechanizmai skirti ES ir euro zonos finansiniam stabilumui išsaugoti. Tai esminiai ekonominės ir pinigų sąjungos tvirtesnės ekonomikos ir valdymo sistemos elementai ([2.6.4](#)).

LAIMĖJIMAI

A. 2010 m. gegužės mėn. ES valstybės narės sukūrė laikiną stabilizavimo mechanizmą, siekdamas išsaugoti savo finansinį stabilumą valstybės skolos krizės metu. Minėtąjį mechanizmą sudaro dvi toliau aprašomos paskolų programos.

1. Europos finansinės padėties stabilizavimo priemonė ([EFSM](#))

Pagal [EFSM](#) Komisijai leidžiama Sąjungos vardu finansų rinkose iš viso pasiskolinti iki 60 mlrd. EUR, taikant netiesioginę ES biudžeto garantiją. Pagal EFSM pagalba gali būti teikiama visoms ES valstybėms narėms.

Priemonė buvo panaudota [Airijai](#), [Portugalijai](#) ir [Graikijai](#) (kaip tarpinis finansavimas).

Sukūrus Europos stabilumo mechanizmą (ESM) EFSM tebenaudojama, ypač išimtiniais atvejais, kai dėl praktinių, procedūrinių ar finansinių priežasčių atsiranda poreikis naudoti šią priemonę – paprastai prieš skiriant finansinę paramą pagal ESM arba kartu su ja.

2. Europos finansinio stabilumo fondas ([EFSF](#))

Bendras faktinis EFSF, kurį euro zonai priklausančios valstybės narės sukūrė kaip laikiną mechanizmą, skolinimo pajėgumas siekia 440 mlrd. EUR. Paskolos finansuojamos EFSF obligacijomis ir kitomis skolos priemonėmis kapitalo rinkose ir yra garantuojamos akcininkų (euro zonos valstybių narių).

Fondu buvo pasinaudota Airijos, Portugalijos ir Graikijos atvejais. Sukūrus ESM, EFSF jokios papildomos finansinės paramos nebeteikia.

B. 2012 m. spalio mėn. buvo sukurta nuolatinės paramos priemonė – Europos stabilumo mechanizmas ([ESM](#)). Ši priemonė buvo sukurta [tarpvyriausybine sutartimi](#) (t. y. ne ES teisinės sistemos pagrindu).

ESM šiuo metu yra vienintelė nuolatinė [finansinės paramos](#) euro zonos valstybėms narėms priemonė. Faktinis jo skolinimo pajėgumas siekia 500 mlrd. EUR. Paskolos finansuojamos ESM skolinantis finansų rinkose ir yra garantuojamos akcininkų (euro zonos valstybių narių).

Finansinė parama pagal ESM buvo teikiama [Ispanijai, Kiprui ir Graikijai](#). Komisija ir ESM parengė išsamias [darbo santykių](#) procedūras, kuriomis vadovaujamosi teikiant pagalbą euro zonos valstybėms narėms.

ESM teikia finansinę paramą įvairiomis [skolinimo priemonėmis](#). ES reaguojant į COVID-19 krizę euro zonos valstybės narės susitarė dėl naujos laikinos priemonės – [Paramos kovai su pandemijos krize](#) priemonės.

C. [2017 m. gruodžio 6 d.](#) Komisija pasiūlė pertvarkyti ESM į Europos valiutos fondą ([EVF](#)).

Šis naujas organas būtų susietas su ES teisine sistema, kartu iš esmės išsaugant ESM finansines ir institucines struktūras. Be to, kaip bankų sąjungos dalis EVF būtų Bendro pertvarkymo fondo finansinio stabilumo stiprinimo priemonė. 2019 m. kovo 10 d. Parlamentas priėmė [rezoliuciją](#) dėl Komisijos pasiūlymo. 2013 m. gegužės mėn. įsigaliojo dviejų dokumentų rinkinys. Jį sudaro du ES reglamentai (Nr. [472/2013](#) ir [473/2013](#)), taikomi valstybėms narėms, kurių valiuta yra euras. Tai vienas iš pagrindinių ekonominės ir pinigų sąjungos tvirtesnės ekonomikos ir valdymo struktūros ramsčių.

Kalbant konkrečiau, Reglamentu (ES) Nr. 472/2013 sustiprinamos stebėsenos ir priežiūros procedūros, taikytinos valstybėms narėms, kurios patiria didelių sunkumų savo finansinio stabilumo ar viešųjų finansų tvarumo požiūriu arba kurioms tokie sunkumai gresia.

Pagal šį reglamentą Komisija gali nuspręsti vykdyti griežtesnę priežiūrą valstybės narės atžvilgiu, jeigu yra tikimybė, kad jos patiriami sunkumai finansinio stabilumo srityje turės šalutinio poveikio likusiai euro zonai. Finansinės paramos prašanti valstybė narė, susitarusi su Komisija (kuri veikia kartu su Europos Centrinio Banku (ECB))

ir (prireikus) su Tarptautiniu valiutos fondu (TVF)), turi parengti makroekonominio koregavimo programos projektą.

Tokiu būdu finansinės paramos teikimas susiejamas su makroekonominėmis sąlygomis, t. y. priemonėmis, kuriomis siekiama išspręsti nestabilumo šaltinių problemą. Taip užtikrinama, kad paramą gaunančios valstybės narės įgyvendintų būtinas fiskalines, ekonomines, struktūrines ir priežiūros reformas.

Finansinė parama išmokama dalimis ir gali būti sustabdyta, jei paramą gaunanti valstybė narė nevykdo koregavimo programoje nustatytų įsipareigojimų.

D. Su [mokėjimų balansu susijusios paramos priemonė](#)

Nuo 2002 m. vasario mėn. su mokėjimų balansu susijusios paramos priemonė prieinama euro zonai nepriklausančioms valstybėms narėms, kurios patiria išorinių finansavimo suvaržymų arba susiduria su rimta tokių suvaržymų grėsme.

Paprastai paskolos teikiamos kaip vidutinės trukmės finansinė parama, dažniausiai – bendradarbiaujant su TVF. ES finansinė parama teikiama tuo atveju, jei įgyvendinama politika, pritaikyta esminėms ekonominėms problemoms spręsti. Su mokėjimų balansu susijusios paramos priemonė buvo taikoma [Vengrijai, Latvijai ir Rumunijai](#).

E. ES atsakas į COVID-19

Reaguodama į COVID-19 krizę ES parengė [visapusišką atsaką](#), apimančią keletą finansinių priemonių, kuriomis remiamos valstybių narių pastangos įveikiant krizę ir jos padarinius. Tai Europos laikinos paramos priemonė nedarbo rizikai dėl ekstremaliosios situacijos per COVID-19 pandemiją mažinti ([SURE](#)) ir ekonomikos gaivinimo priemonė „Next Generation EU“ ([NGEU](#)), ypač jos Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė ([EGADP](#))

EUROPOS PARLAMENTO VAIDMUO

Priėmęs dviejų dokumentų rinkinį, Parlamentas padėjo sukurti ES teisinę tvirtesnio ekonomikos valdymo euro zonoje – tiek biudžeto kontrolės, tiek sprendimų priėmimo, tiek priežiūros procedūros požiūriais – sistemą valstybėms narėms pagal makroekonominio koregavimo programą.

Be to, taikant dviejų dokumentų rinkinį Parlamentui suteikiamas didesnis kontrolės vaidmuo, kadangi kompetentingas komitetas gali pasikviesti susijusių institucijų (Komisijos, Tarybos, Euro grupės, ECB ir TVF) atstovus įsitraukti į dialogą ekonomikos klausimais su Parlamentu. Kompetentingas Parlamento komitetas įvairiais etapais turi teisę gauti informaciją, visų pirma kai rengiama ir įgyvendinama makroekonominio koregavimo programa.

Savo rezoliucijoje dėl Komisijos pasiūlymo pertvarkyti ESM į EVF Parlamentas pasiūlė ESM ir Parlamentui sudaryti protokolą dėl laikinojo bendradarbiavimo memorandumo. Bendradarbiavimo memorandumu būtų siekiama pagerinti ESM ir Parlamento institucinį tarpusavio dialogą ir sustiprinti ESM skaidrumą ir atskaitomybę.

Be to, Parlamentas turi įgaliojimus [tikrinti](#) EGADP, visų pirma reguliariai palaikydamas dialogą su Komisija ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo klausimais.

Cristina Dias
04/2021

